

Athari za mbinu ya Imla Tendaji katika Tahajia na Uhifadhi wa Maneno Miongoni mwa Wanafunzi wa Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Tripoli.

Badredden Salem.

Department of Afro Asian Languages (Kiswahili), College of Arts and languages, University of Tripoli, Libya.

Maneno makuu:

Mbinu ya Imla
Uandishi wa Kiswahili
Uhifadhi wa Msamiati.

Ikisiri

Utafiti huu unachunguza ufanisi wa kuendesha imla (**Running Dictation**) kama mkakati wa kuimarisha usahihi wa tahajia na uhifadhi wa maneno katika madarasa ya uandishi wa Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Tripoli. Utafiti huu unalenga wanafunzi waliojiandikisha katika Kitivo cha Sanaa na Lugha ambao wanajifunza Kiswahili kama sehemu ya programu yao ya kitaaluma. Hasa, hii ni mara ya kwanza kuendesha imla kuletwa kama mbinu ya kufundisha katika idara. Kupitia matumizi ya kuendesha shughuli za imla, wanafunzi walijihusisha katika ujifunzaji tendaji ambao uliunganisha harakati, kusikiliza, kusoma, kuzungumza na kuandika. Matokeo yanaonyesha wazi kwamba kuendesha imla kuliboresha kwa kiasi kikubwa usahihi wa tahajia za wanafunzi na uwezo wao wa kuhifadhi msamiati mpya. Wanafunzi hawakuonyesha tu utendaji bora katika kazi zilizoandikwa lakini pia walionyesha viwango vya juu vya motisha na ushiriki. Kulingana na matokeo haya, uandishi wa imla unapendekezwa kama njia bora na ya kuvutia katika kuboresha ustadi wa lugha katika madarasa ya uandishi wa Kiswahili.

أثر الإملاء التفاعلي على التهجئة وحفظ الكلمات لدى دارسي اللغة السواحيلية بجامعة طرابلس.

بدرالدين محمد سالم

قسم اللغات الأفروآسيوية، كلية الآداب و اللغات، جامعة طرابلس، ليبيا

الكلمات المفتاحية:

الإملاء التفاعلية.
الكتابة باللغة السواحيلية
حفظ الكلمات

الملخص

تناول هذه الدراسة فعالية الإملاء الجري (**Running Dictation**) كإستراتيجية لتعزيز الدقة الإملائية والاحتفاظ بالكلمات في فصول الكتابة باللغة السواحيلية بجامعة طرابلس. تستهدف هذه الدراسة الطلاب المسجلين في كلية الآداب واللغات الذين يتعلمون اللغة السواحيلية كجزء من برنامجهم الأكاديمي. وعلى وجه الخصوص، هذه هي المرة الأولى التي يتم فيها إدخال الإملاء كطريقة تدريس في القسم. من خلال استخدام أنشطة الإملاء، يشارك الطلاب في التعلم النشط الذي يجمع بين الحركة والاستماع والقراءة والتحدث والكتابة. تظهر النتائج بوضوح أن الإملاء أدت إلى تحسين كبير في دقة التهجئة لدى الطلاب وقدرتهم على الاحتفاظ بالمفردات الجديدة. لم يُظهر الطلاب أداءً أفضل في الواجبات الكتابية فحسب، بل أظهروا أيضًا مستويات أعلى من التحفيز والمشاركة. وبناء على هذه النتائج يوصى بالكتابة الإملائية كوسيلة فعالة وجذابة لتحسين المهارات اللغوية في دروس الكتابة باللغة السواحيلية.

Utangulizi:

Kufundisha tahajia na kuhifadhi msamiati kwa ufanisi bado ni changamoto katika madarasa ya lugha za kigeni, hasa wakati wanafunzi wanapotambulishwa kwa mifumo mipya ya lugha. Katika muktadha wa madarasa ya uandishi wa Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Tripoli, wanafunzi wengi wanatatizika kupata tahajia thabiti na kuhifadhi msamiati kwa muda mrefu. Mbinu za kimapokeo, ambazo mara nyingi hulenga katika kujifunza na kukariri tu, zimeonyesha matokeo machache katika kuboresha maeneo haya.

Utafiti huu unatanguliza **uanzishaji wa imla**, shughuli inayobadilika **ya kujifunza kwa msingi wa mchezo (GBL)**, kama

mkakati mpya wa ufundishaji unaolenga kushughulikia masuala haya. Kuendesha imla kunahitaji wanafunzi kufanya kazi katika jozi au vikundi, ambapo mwanafunzi mmoja anasoma maandishi yaliyobandikwa ukutani na kuyapeleka kwa mwenza ambaye anayaandika. Njia hii inahimiza harakati, ushirikiano, kusikiliza, kuzungumza, na kuandika kwa wakati mmoja, ambayo inasaidia ushiriki bora wa utambuzi na uhifadhi wa kumbukumbu. Kwa kuchanganya harakati za kimwili, ushirikiano, na kujifunza kwa vitendo, kuendesha imla kunapatana na kanuni muhimu za GBL, kukuza uzoefu wa kujifunza unaoshirikisha na unaovutia.

*Corresponding author:

E-mail addresses: b.salem@uot.edu.ly

Article History : Received 18 May 2025 - Received in revised form 07 August 2025 - Accepted 30 August 2025

Ingawa hutumiwa sana katika madarasa ya ESL na EFL kote ulimwenguni, kuendesha imla haijawahi kutekelezwa katika programu ya lugha ya Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Tripoli. Utafiti huu unalenga kutathmini ufanisi wa mbinu hii katika kuboresha usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati miongoni mwa wanafunzi wa Kiswahili, huku pia ukichunguza motisha ya wanafunzi na ushiriki darasani. Utafiti unashughulikia swali la utafiti lifuatalo:

Je, ni kwa kiwango gani uandishi wa kukimbia huboresha usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati katika madarasa ya uandishi wa Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Tripoli?

Kwa kujibu swali hili, utafiti unatumai kuchangia katika ukuzaji wa mazoea ya kufundisha lugha yanayovutia zaidi na yenye ufanisi katika vyuo vikuu vya Libya.

Methodolojia ya utafiti:

Washiriki

Walioshiriki katika utafiti huu walikuwa wanafunzi wa chuo kikuu waliojiandikisha katika darasa la uandishi wa Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Tripoli katika idara ya lugha za Afro Asia. Jumla ya wanafunzi 19 walishiriki katika utafiti huo, wenye umri wa kati ya miaka 18 na 22. Washiriki wote walikuwa wazungumzaji asilia wa Kiarabu na walikuwa na viwango tofauti vya ustadi wa Kiswahili.

Ubunifu wa Utafiti

Utafiti huu ulitumia muundo wa jaribio la awali/baada ya jaribio ili kupima athari ya shughuli ya imla inayoendesha kwenye usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati. Jaribio la awali lilisimamiwa kabla ya kuingilia kati ili kutathmini ujuzi wa awali wa tahajia na msamiati wa wanafunzi. Jaribio la baada ya mtihani lilisimamiwa baada ya kuingilia kati kupima mabadiliko yoyote katika ufaulu wa wanafunzi.

Zana za Kukusanya Data

Jaribio la awali na la baada ya jaribio lilikuwa na maswali 30 ya kuchagua na kujaza maswali tupu yaliyoundwa ili kutathmini usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati katika Kiswahili. Majaribio haya yalilenga katika tahajia sahihi ya maneno na uwezo wa kukumbuka na kutumia msamiati katika muktadha.

Majaribio yaliundwa kwa kutumia **Fomu za Google**, ambayo iliruhusu usambazaji na ukusanyaji wa data kwa urahisi. Muundo wa mtandaoni wa Fomu za Google uliwezesha ukusanyaji wa data katika wakati halisi, na kuhakikisha ufanisi na usahihi wa kurekodi majibu ya wanafunzi. Matumizi ya Fomu za Google pia yalitoa maoni ya papo hapo kwa washiriki baada ya kuwasilisha, ambayo yalisaidia kuwatia moyo wanafunzi wakati wa mchakato wa majaribio.

Utaratibu

1. **Utawala wa Jaribio la Kabla:** Jaribio la awali lilisimamiwa mwanzoni mwa muhula, kabla ya uingiliaji kati wowote. Washiriki walipewa dakika 20 kukamilisha mtihani huo, ambao uliundwa ili kutathmini ujuzi wao uliopo wa tahajia na msamiati unaohusiana na lugha ya Kiswahili.
2. **Kuendesha Shughuli ya Kuamuru:** Kufuatia jaribio la awali, wanafunzi walishiriki katika kuendesha shughuli ya imla katika vipindi kadhaa. Wakati wa shughuli hii, wanafunzi walifanya kazi katika jozi au vikundi vidogo. Mwanafunzi mmoja kutoka kwa kila kikundi alisoma maandishi ambayo yalibandikwa ukutani na kuwaamuru washiriki wake, ambao waliandika kwa usahihi iwezekanavyo. Shughuli hii ilihimiza harakati za kimwili, ushirikiano, na kujihusisha kikamilifu na lugha.
3. **Utawala wa Baada ya Jaribio:** Baada ya kuingilia kati (kuamuru kuamuru), jaribio la baada ya jaribio sawa katika umbizo la jaribio la mapema lilisimamiwa. Jaribio la baada ya jaribio pia liliwasilishwa kupitia Fomu za Google, na kikomo cha muda cha dakika 20. Matokeo yalilinganishwa na alama za majaribio ya awali ili kubaini kama kulikuwa na maboresho yoyote katika usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati.

Uchambuzi wa Data

Data iliyokusanywa kutoka kwa jaribio la awali na baada ya majaribio ilichanganuliwa kwa kiasi. Takwimu za maelezo (k.m., wastani wa alama, mikengeuko ya kawaida) zilitumika kufupisha matokeo ya majaribio yote mawili. Jaribio la t lililooanishwa

lilitumika ili kulinganisha ufaulu wa wanafunzi kwenye mtihani wa awali na wa baada ya mtihani ili kubaini ikiwa tofauti ya alama ilikuwa kubwa kitakwimu. Matokeo ya uchanganuzi yalisaidia kutathmini ufanisi wa shughuli ya imla inayoendesha katika kuboresha usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati.

Mazingatio ya Kimaadili

Kushiriki katika utafiti kulikuwa kwa hiari, na wanafunzi wote walifahamishwa kuhusu madhumuni na taratibu za utafiti. Idhini ilipatikana kutoka kwa washiriki, na usiri ulihakikishwa kwa kuficha utambulisho wa data iliyokusanywa kutoka kwa jaribio la awali na la baada ya jaribio.

Utafiti uliopita:

Kuamuru kwa kukimbia ni shughuli ya mwingiliano ya darasani ambayo huunganisha harakati za kimwili na ujuzi wa lugha ya msingi wa kusoma, kusikiliza, kuzungumza na kuandika. Katika shughuli hii, mwanafunzi mmoja anakariri na kuamuru kipande cha maandishi kwa mwenzi ambaye anakandika. Mbinu hiyo inasifiwa kwa uwezo wake wa kuboresha ushiriki wa wanafunzi, kuhifadhi kumbukumbu, na usahihi wa tahajia kupitia ushirikiano na kujifunza kwa vitendo. Tafiti nyingi zimeonyesha ufanisi wake. Kwa mfano, Jawad (2020) aligundua kuwa wanafunzi wa shule ya msingi nchini Iraki waliimarika sana katika tahajia, matamshi na msamiati baada ya kujihusisha katika kuendesha shughuli za imla. Vile vile, Zuhriyah (2024) aliripoti mafanikio katika umilisi wa msamiati na motisha ya wanafunzi miongoni mwa wanafunzi wa Kiindonesia kwa kutumia mbinu sawa. Purwaningsih na Yudhiantara (2024) waliona zaidi kwamba wanafunzi waliona kuendesha imla kama kufurahisha, kuvutia, na kuunga mkono ufahamu wa kusoma na kuhifadhi msamiati.

Zaidi ya kuunga mkono matokeo haya, utafiti wa Tanzania uliofanywa na Ramadhan (2024) ulithibitisha kuwa kuendesha imla kulikuza ipasavyo ustadi wa wanafunzi wa lugha ya Kiingereza, na kuongeza uwezo wao wa kusoma, kuandika, kuzungumza na kusikiliza kupitia mazoezi shirikishi na mahiri.

Kujifunza Kwa Msingi wa Mchezo (GBL) ni mkakati mwingine unaonyesha ili kuboresha msamiati na uhifadhi wa tahajia kupitia uchezaji uliopangwa. GBL inajumuisha vipengele vya changamoto, furaha, na mwingiliano, ambayo hufanya mchakato wa kujifunza lugha kufurahisha na kukumbukwa zaidi. Afraz na Zakeri (2021) waligundua kuwa wanafunzi wachanga wa Irani wa EFL waliboresha ujuzi wao wa imla na usahihi wa tahajia kupitia mikakati ya lugha iliyounganishwa ya GBL. Al-Sofi (2024) aliangazia kuwa wanafunzi wa vyuo vikuu vya Saudia wanaotumia mbinu za GBL—kama vile michezo ya msamiati—walionyesha kumbukumbu na motisha yenye nguvu zaidi ya kujifunza ikilinganishwa na wale wanaofundishwa kwa kutumia mbinu za kitamaduni.

Aidha, utafiti wa Lema (2024) katika shule za msingi za Tanzania ulionyesha kuwa GBL ilikuza kwa kiasi kikubwa ubunifu wa wanafunzi, ushirikishwaji na stadi za kufikiri kwa kina, na hivyo kutoa mazingira ya usaidizi kwa mafundisho yanayomlenga mwanafunzi.

Katika muktadha wa Libya, GBL pia imeonyesha kuwa na ufanisi. Utafiti wa hivi majuzi wa majaribio katika Chuo Kikuu cha Tripoli ulichunguza matumizi ya michezo ya Scrabble na Word Ladder katika kusoma madarasa ya ufahamu kwa wanafunzi wa Libya EFL. Matokeo yalithibitisha kuwa GBL iliimarishwa kwa kiasi kikubwa matumizi ya msamiati, ufahamu wa kusoma, na kufikiri kwa kina. Sio tu kwamba wanafunzi walifanya vyema katika majaribio ya baada ya majaribio, lakini idadi ya wanafunzi waliofeli pia ilipungua kwa kiasi kikubwa, na wanafunzi waliripoti motisha ya juu na ujasiri wa kusogeza maandishi ya Kiingereza (Tuati, 2024). Hili huimarisha uwezekano wa kutumia mikakati inayotumika ya kujifunza, kama vile kuendesha imla na GBL, katika kuboresha ujuzi wa lugha katika miktadha ya ndani ya EFL.

Ingawa tafiti za majaribio zinazolenga hasa matumizi ya imla au GBL katika ufundishaji wa lugha ya Kiswahili ni chache, utafiti unaohusiana unapendekeza uwiano mkubwa katika changamoto za kujifunza msamiati. Sato na Van Hell (2017) walitoa data ya kawaida kuhusu jozi ya maneno ya Kiingereza-Kiswahili, inayoonyesha jinsi muktadha na marudio ya kufichua kulivyoathiri uhifadhi. Wakati huo huo, Katamba na Luwanga (2020) walisisitiza faida za kamusi za Kiswahili mtandaoni kama zana za kusaidia utamkaji na upataji wa msamiati.

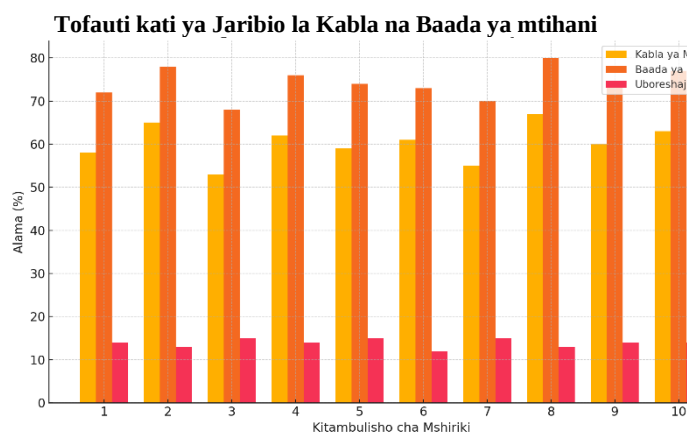
Kwa pamoja, tafiti hizi zinaangazia ahadi ya kuunganisha imla na mbinu za GBL katika ufundishaji wa Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Tripoli. Mikakati hii inawashirikisha wanafunzi kikamilifu, inakuza marudio na matumizi ya muktadha, na inaweza kubadilika katika miktadha tofauti ya lugha na kitamaduni. Utafiti huu unalenga kuendeleza matokeo haya kwa kutathmini athari za kuendesha imla katika tahajia ya wanafunzi wa Kiswahili na kuhifadhi maneno, na hivyo kuchangia maarifa mapya katika ufundishaji bora katika elimu ya lugha ya Kiafrika.

Matokeo

Matokeo ya mtihamu wa awali yalionyesha kuwa wastani wa usahihi wa tahajia wa wanafunzi ulikuwa 67%, na uhifadhi wao wa msamiati ulikuwa karibu 62%. Baada ya kushiriki katika shughuli ya utoaji imla, jaribio la baada ya jaribio lilifichua maboresho, huku usahihi wa tahajia ukipanda hadi 74% na uhifadhi wa msamiati ukiongezeka hadi 71%. Jaribio la t lililoonishwa lilitumika ili kubaini ikiwa tofauti hizi zilikuwa muhimu kitakwimu, na matokeo yalionyesha uboreshaji mkubwa katika usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati ($p < 0.05$). Hili linapendekeza kwamba shughuli ya kuendesha imla ilikuwa na athari chanya inayoweza kupimika kwa ujuzi wa lugha ya wanafunzi.

Jedwali lililo hapa chini linaonyesha alama za majaribio ya awali na baada ya mtihamu kwa washiriki 10, kati ya jumla ya idadi ya wanafunzi walioshiriki katika utafiti. Alama zinaonyesha uboreshaji mahususi katika usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati kama matokeo ya shughuli ya imla inayoendeshwa.

Kitambulisho cha mshiriki	Alama ya Jaribio la Kabla (%)	Alama ya Baada ya Mtihamu (%)	Uboreshaji (%)
1	58%	72%	14%
2	65%	78%	13%
3	53%	68%	15%
4	62%	76%	14%
5	59%	74%	15%
6	61%	73%	12%
7	55%	70%	15%
8	67%	80%	13%
9	60%	74%	14%
10	63%	77%	14%
Wastani	60.3	73.6	13.3

Chati hii inaonyesha kulinganisha alama za kila mshiriki kabla na baada ya mtihamu. Ni wazi kuwa washiriki wote waliongeza kiwango chao cha ufaulu baada ya mafunzo.

Majadiliano

Matokeo ya utafiti huu yanatoa ushahidi wa kutosha kwamba kuendesha imla kunaweza kuboresha kwa kiasi kikubwa usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati miongoni mwa wanafunzi wa Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Tripoli. Ongezeko kubwa la alama za baada ya jaribio linapendekeza kuwa shughuli hii inashirikisha wanafunzi kwa mafanikio katika kujifunza kwa vitendo, na hivyo kukuza uhifadhi bora wa msamiati mpya na ujuzi wa tahajia. Matokeo haya yanawiana na utafiti wa awali ambao unaangazia manufaa ya harakati za kimwili katika kujifunza lugha, kama vile Jawad (2020) na Zuhriyah (2024), ambao waliripoti maboresho sawa katika tahajia na msamiati kupitia mbinu shirikishi.

Kuongezeka kwa uhifadhi wa msamiati kunaweza kuhusishwa na hali amilifu, inayojirudiarudia ya kazi ya imla inayoendeshwa, ambayo inahitaji wanafunzi kuhusisha hisi nyingi—kusikiliza, kuzungumza, kusoma na kuandika—hivyo kutia nguvu maneno mapya. Mbinu hii ya hisi nyingi huenda ikawezesha usindikaji wa kina wa utambuzi, kuimarisha uhifadhi wa kumbukumbu. Hata hivyo, ingawa matokeo yanatia matumaini, ni muhimu kuzingatia mapungufu ya utafiti huu. Saizi ndogo ya sampuli na kuangazia lugha moja (Kiswahili) kunaweza kupunguza ujumuishaji wa matokeo ya jumla. Masomo yajayo yanaweza kupanua kundi la washiriki na kuchunguza ufanisi wa kuendesha imla katika lugha mbalimbali ili kuthibitisha utumiaji wake mpana.

Zaidi ya hayo, utafiti haukukusanya maoni ya ubora kutoka kwa wanafunzi kuhusu mitazamo yao ya shughuli. Ingawa data ya kiasi inaonyesha maboresho makubwa, itakuwa muhimu kuchunguza jinsi wanafunzi walivyohisi kuhusu uzoefu wao wa kujifunza kwa kutumia imla. Maarifa yao yanaweza kutoa uelewa wa kina zaidi wa faida za motisha na ushiriki zinazohusiana na mbinu hii.

Licha ya mapungufu haya, matokeo ya utafiti yanapendekeza kwamba kuendesha imla ni zana muhimu ya kuimarisha ujuzi wa lugha, hasa katika suala la usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati. Kwa kuzingatia hali yake ya ujifunzaji hai, pia ina uwezo wa kukuza hamasa kubwa zaidi ya wanafunzi na ushiriki darasani, hasa katika miktadha ambapo mbinu za ufundishaji za kitamaduni zimethibitishwa kuwa na ufanisi duni.

Hitimisho

Kwa kumalizia, utafiti huu unaangazia manufaa makubwa ya kuendesha imla kama mkakati wa ufundishaji wa kuimarisha usahihi wa tahajia na uhifadhi wa msamiati miongoni mwa wanafunzi wa Kiswahili katika Chuo Kikuu cha Tripoli. Matokeo ya jaribio la awali na baada ya mtihamu yanaonyesha maboresho ya wazi katika utendaji wa wanafunzi, yakionyesha jinsi shughuli hiyo inavyokuza ushiriki mkubwa na kuhifadhi kumbukumbu. Matokeo haya yanaunga mkono ujumuishaji wa mbinu tendaji, shirikishi za kujifunza kama vile kuendesha imla katika mafundisho ya lugha, na kupendekeza njia muhimu ya kungeza motisha ya wanafunzi na matokeo ya kujifunza katika madarasa ya lugha.

Alipendekeza kwa walimu wa lugha ya Kiswahili nje ya Afrika Mashariki kwamba watumie imla kama nyenzo shirikishi ya kujifunzia ili kuboresha ujifunzaji.

Je, mbinu kama hizi zinaweza kubadilisha kabisa namna nyanavyofundisha lugha?

Marejeleo

- [1]- Afraz, S., & Zakeri, E. (2021). The effect of game-based learning on EFL learners' spelling accuracy and dictation skills. *International Journal of Language Education and Applied Linguistics*, 11(1), 45–57;
- [2]- Al-Sofi, B. (2024). Enhancing EFL students' vocabulary retention through game-based learning strategies. *Arab World English Journal*, 15(1), 76–92;
- [3]- Jawad, L. F. (2020). The effect of running dictation activity on primary school pupils' spelling achievement. *International Journal of Innovation, Creativity and Change*, 14(4), 820–832;
- [4]- Katamba, F., & Luwanga, H. (2020). The use of online Kiswahili dictionaries in promoting vocabulary acquisition and pronunciation skills. *Journal of Language Teaching and Research*, 11(6), 945–952;
- [5]- Lema, E. (2024). The impact of game-based learning on pupils' creativity and participation in Tanzanian primary schools. *Papers in Education and Development*, 42(1), 49–66. <https://journals.udsm.ac.tz/index.php/ped/article/view/1488>;
- [6]- Purwaningsih, S., & Yudhiantara, R. A. (2024). Students' perception of running dictation game in improving vocabulary mastery. *PROJECT (Professional Journal of English Education)*, 7(1), 160–166;
- [7]- Ramadhan, S. A. (2024). The effect of running dictation technique in teaching English skills: An experimental study. *GNOSIS: Jurnal Pendidikan Bahasa dan Sastra Indonesia*, 11(1), 58–67. <https://gnpublication.org/index.php/es/article/view/2322>;
- [8]- Sato, M., & Van Hell, J. G. (2017). Effects of context and word frequency on English–Swahili bilingual word pair recall. *Bilingualism: Language and Cognition*, 20(2), 389–402;

[9]- Tuati, N. (2024). Impact of Scrabble and Word Ladder Games on Reading Comprehension and Critical Thinking: An Experimental Study in the Libyan EFL Context. *Al-Mukhtar Journal of Social Sciences*, 42(2), 234–243;

[10]- Zuhriyah, M. (2024). The effectiveness of running dictation strategy to improve students' vocabulary mastery. *International Journal for Educational and Vocational Studies*, 6(2), 123–129.